

Sisällys

Saatteeksi 9

I Kirjallisuus ja kirjallisuudentutkimus *Liisa Steinby*

1. Mitä on kirjallisuus? 15
 - Kirjallisuus: kulttuurisesti ja historiallisesti määrittynyt käsite 15
 - Kirjallisuuden käsittämisen tapoja 18
 - Kirjallisuuden kriteerejä 23
2. Mitä on kirjallisuudentutkimus? 29
 - Kirjallisen kommunikaation perustilanne 22
 - Tieteellisyyden luonne kirjallisuudentutkimuksessa 31
 - Teosten tulkinta, kirjallisuuden teoria, kirjallisuushistoria: osa-alueita vai tutkimuksen aspekteja? 35
3. Tekijän ja lukijan käsittämisen tapoja 41
4. Teoksen ja lajin sekä niiden välisen suhteen käsittämisen tapoja 47
 - Intertekstuaalisuus ja arkkitekstuaalisuus 47
 - Teos ja laji 50

II Kertomakirjallisuus *Liisa Steinby*

1. Johdanto: Fiktiivistä maailmaa koskeva tarina ja sen kertominen 59
2. Tarinan analyysi: henkilöt ja tapahtumat sekä tapahtumien jäsentyminen tarinaksi 63
 - Kirjallisuuden sisällön analyysin yleisiä kategorioita 63

- Fiktiivinen maailma ja sitä koskeva tarina 67
 - Henkilöhahmo ja henkilöasetelma 71
 - Paikka ja aika 78
 - Tarina, juoni ja teoksen kokonaiskompositio 87
 - Juoni ja tarina 87
 - Juonen rakenne 90
 - Juoni ja teoksen kokonaiskompositio 93
- 3. Kertomisen analyysi *Liisa Steinby ja Markku Lehtimäki* 96
 - Kertovan esityksen perusmuodot 96
 - Kertomisen perustilanne: kirjailija, implisiittinen tekijä, kertoja 106
 - Kertomisen ajalliset rakenteet ja kertomisen näkökulmat 111
 - Kertomisen aikarakenteet 112
 - Kertomisen näkökulmat 117
 - Lukija 129
- 4. Kertomakirjallisuuden lajeja *Liisa Steinby ja Aino Mäkikalli* 135
 - Eepos 137
 - Romaani 139
 - Novelli, kertomus ja muita kertomakirjallisuuden ja taideproosan lajeja 149

III Lyriikka *Vesa Haapala*

- 1. Lyriikka kirjallisuushistoriallisena ilmiönä ja lyriikan lajit 157
 - Johdanto *Liisa Steinby ja Vesa Haapala* 157
 - Antiikin lyriikka *Liisa Steinby ja Vesa Haapala* 158
 - Keskiaika ja renessanssi: uskonnollinen ja maallinen runous *Aino Mäkikalli ja Vesa Haapala* 163
 - Retorisesta runouskäsitteestä romanttiseen: lyriikka 1600-luvulta 1800-luvulle *Liisa Steinby ja Vesa Haapala* 167
 - Lyriikan modernismit *Siru Kainulainen ja Vesa Haapala* 175
 - Lyriikka 2000-luvun taitteessa *Vesa Haapala* 182
 - Suomalaisen runouden muotoja *Siru Kainulainen ja Vesa Haapala* 184
- 2. Runon rytmi 191
 - Runomitta 192

- Mitallinen, vapaamittainen ja vapaarytmien runo 195
- Loppusointu eli riimi 202
- Rytmin hahmottamisen keinoja 204
- 3. Lyriikan kuvallisuus 208
 - Symboli ja allegoria 209
 - Metafora 213
 - Metaforan lähitrooppeja: personifikaatio, antropomorfismi ja synestesia 216
 - Kuva 218
 - Metonymia 220
 - Retoriset lausekuviot eli figuurit 223
- 4. Runon puhuja ja puhetilanne *Vesa Haapala ja Katja Seutu* 236
 - Intiimi ja tunteva minä – keskeislyyrisen runon piirteitä 237
 - Apostrofinen runous ja hypoteettinen minä–sinä–suhde 240
 - Rooliruno 243
 - Runon puhetilanne modernistisessä ja postmodernistisessä runoudessa 246

IV Näytelmäkirjallisuus eli draama *Liisa Steinby ja Katri Tanskanen*

- 1. Johdanto: Draama, teatteriesitys, teatteri instituutiona 255
- 2. Draama, teatteri ja niiden teoriat eri aikoina 259
 - Antiikin draama ja teatteri 259
 - Keskiajan ja uuden ajan alun draama ja teatteri *Aino Mäkikalli, Liisa Steinby ja Katri Tanskanen* 266
 - Klassismin ja valistuksen aika 269
 - Romantiikasta realismiin ja naturalismiin 275
 - Draaman ja teatterin avantgardet *Hanna Meretoja, Liisa Steinby ja Katri Tanskanen* 281
- 3. Draaman analyysin peruskäsitteet 288
 - Näytelmän ulkoinen rakenne 289
 - Juoni 292
 - Juoni ja tarina 292
 - Juonen osat, juonen tyyppisiä ja rakenteita, juonen sisältämät jännitteet 294

”Monimutkaiset” juonet	301
Henkilöhahmot ja henkilökuvaus	307
Henkilöhahmot ja henkilökuvauksen ulottuvuudet	307
Henkilökuvauksen keinot	312
Dialogin muodot ja tehtävät	318
Retorinen, realistinen ja ”epäluonnollinen” dialogi	319
Draamallisen dialogin funktioista	322
Draamallinen monologi	327
Aika ja tila	331
Tila (paikka)	334
Aika	339
4. Draaman jälkeinen teatteri <i>Marja-Leena Hakkarainen</i>	345
Tekstistä esitykseen	345
Konnotaatioiden poetiikka	346
Ajan ja tilan muuttuvat merkitykset	349
Lopuksi: Kirjallisuusanalyysin tekemisestä <i>Liisa Steinby</i>	351
Viitteet	355
Lähteet	363
Henkilöhakemisto	403
Asiahakemisto	408